

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการวิจัย ประกอบไปด้วย ประชากรและตัวอย่าง ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กรอบแนวคิดของการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการอภิปรายผล มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

3.1.1 ขั้นตอนที่ 1 กำหนดตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความต้องการเข้าร่วมโครงการใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) จากอำเภอต่าง ๆ ที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการทั้งหมด 25 อำเภอ 207 ชุมชน ในจังหวัดเชียงใหม่

3.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) มีผู้เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 20 ชุมชน และคัดเลือกโดยศึกษาถึงศักยภาพที่จะพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรในระดับอาเซียนได้ โดยมีตำบลที่สนใจประเด็นพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จำนวน 2 ชุมชน 2 กลุ่มเกษตรกร ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รายชื่อกลุ่มเกษตรกรที่สนใจประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชน
จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	กลุ่มเกษตรกร
1	สารภี	ทต.ชมภู	กลุ่มชุมชนประมงครบวงจรท้องถิ่น ตำบลชมภู
2	สันป่าตอง	อบต.บ้านกลาง	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิต เกษตรบ้านสันกอเกิด

ที่มา: จากการวิจัย

3.2 ข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 ประเภทของข้อมูล

1) ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สอบถามและสัมภาษณ์ในพื้นที่ 25 อำเภอ
2 ชุมชน ทั้งจังหวัดเชียงใหม่

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาศักยภาพชุมชนเกษตร
ในจังหวัดเชียงใหม่ การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่
ในประเด็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจ
อาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนา
ศักยภาพภาคการเกษตรชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

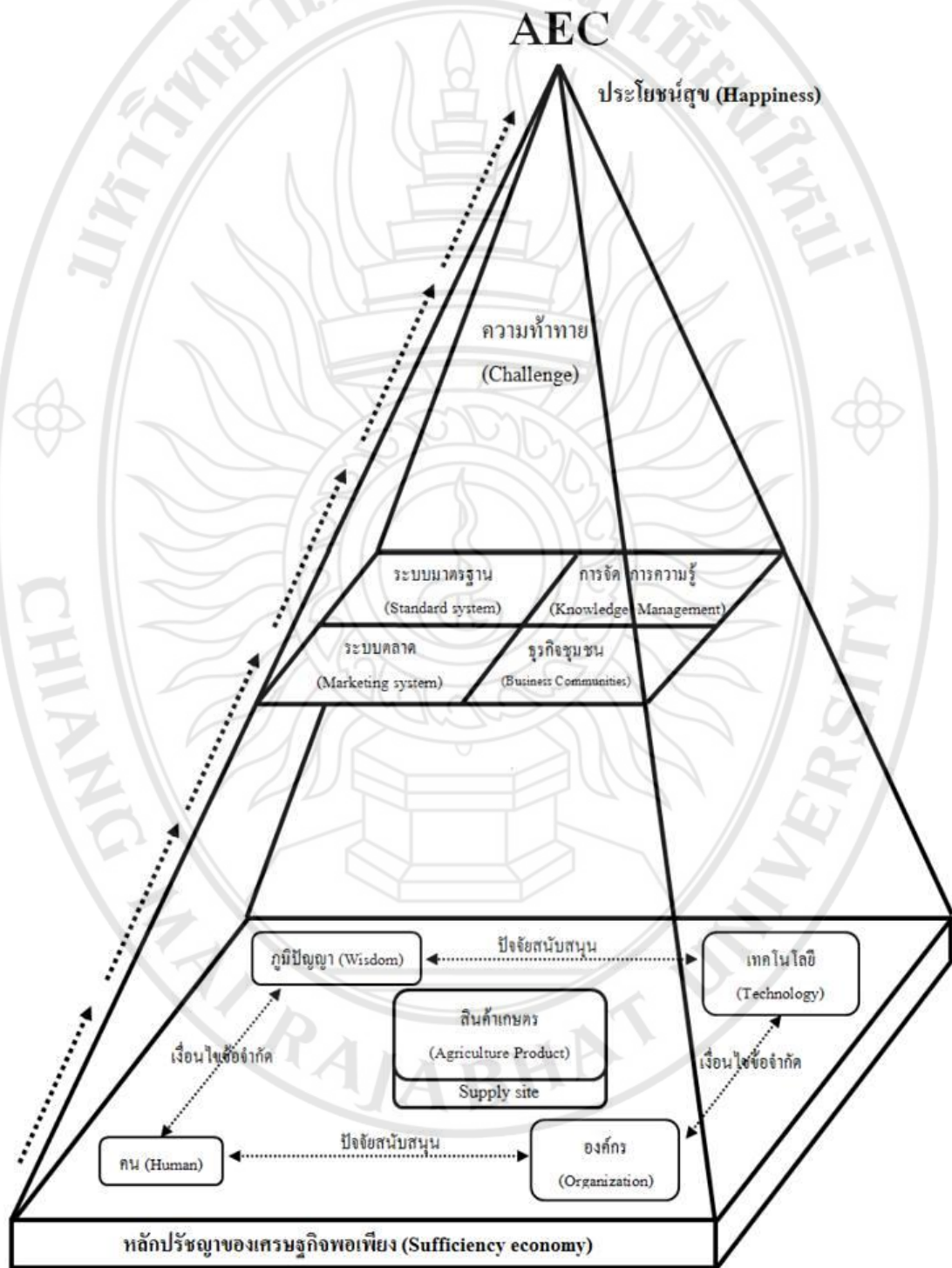
3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary analysis) ได้แก่
(1) บริบทของชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมา พื้นที่ อาณาเขต การปกครอง เศรษฐกิจ
สาธารณูปโภค และด้านการเกษตร (2) การศึกษาศักยภาพของกลุ่มเกษตรกร เช่น องค์ความรู้ใน
การผลิต การวางแผนในการจัดการฟาร์ม และบัญชีฟาร์ม การจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ

2) การสัมภาษณ์กลุ่มเฉพาะเจาะจง (focus group discussion) เพื่อวิเคราะห์
ประเด็นองค์ความรู้ในการผลิต ได้แก่ การเลือกใช้พันธุ์พืช (การคัดเลือกพันธุ์พืช) การจัดการดิน
น้ำ ปุ๋ย (การเตรียมดิน การจัดการน้ำ ดิน) การจัดการศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว การจัดการหลังการเก็บ
เกี่ยว เทคนิคที่ใช้ในการจัดการ

3.3 กรอบแนวคิดของการวิจัย

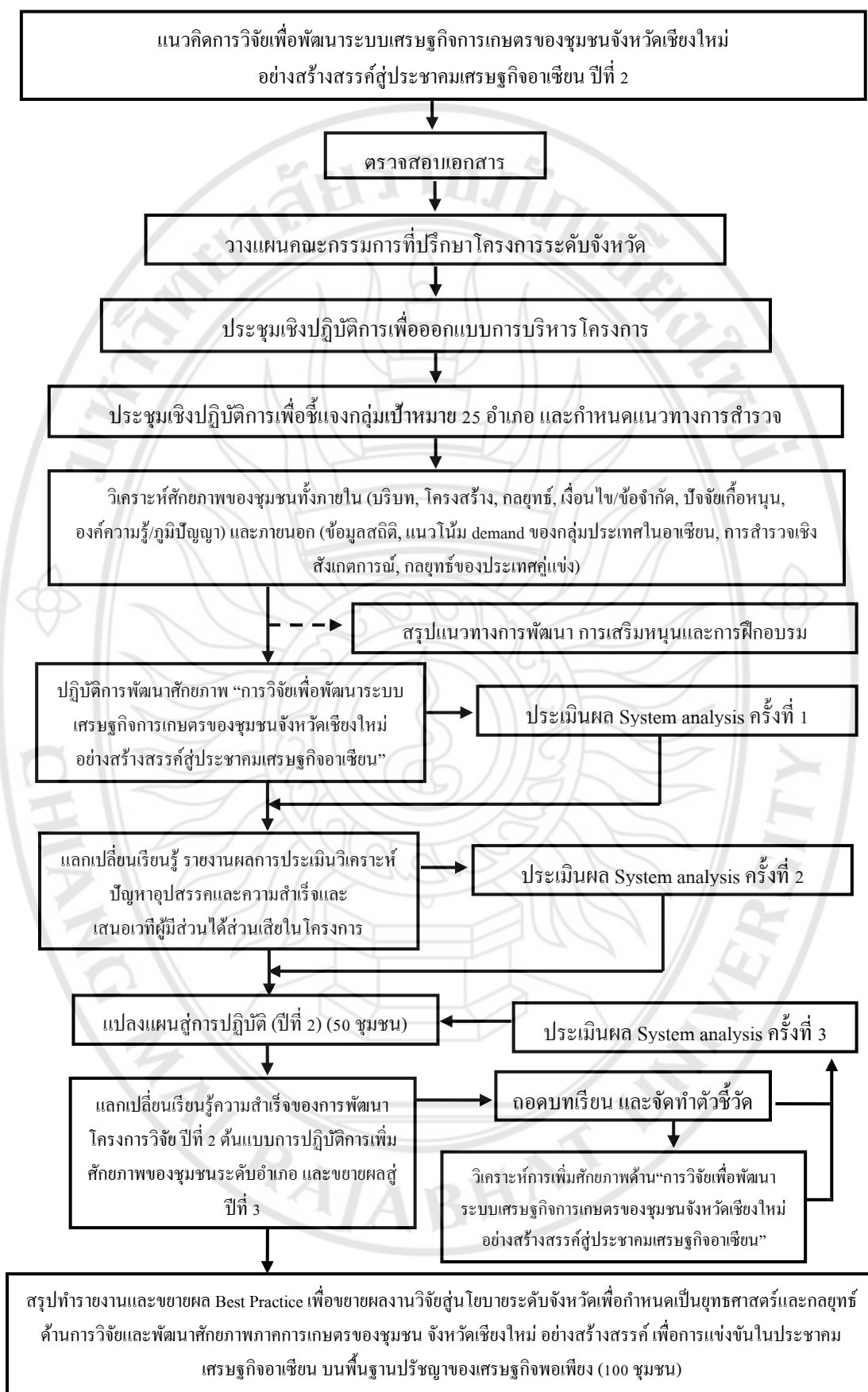
การวิจัยเพื่อพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน มีกรอบทฤษฎีชุดโครงการ (R&D AGGIE for AEC) ดังภาพที่ 3.1 และมีแผนงานวิจัยดังภาพที่ 3.2 ดังนี้

ภาพที่ 3.1 กรอบทฤษฎีชุดโครงการ

จากภาพที่ 3.1 แสดงกรอบทฤษฎีชุดโครงการ “การวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (R&D AGGIE for AEC)” โดยการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency economy) เป็นพื้นฐานของการพัฒนาในทุกกระบวนการของโครงการฯ โดยเริ่มจากแนวคิดการพัฒนาคน (Human) ซึ่งเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาองค์กร (Organization) และเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) อีกทั้งการพัฒนาองค์กร (Organization) ยังถือเป็นเงื่อนไขข้อจำกัดให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วการต่อยอดภูมิปัญญา (Wisdom) ยังเป็นปัจจัยในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเทคโนโลยี (Technology) ที่สำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นทั้งปัจจัยสนับสนุนและเงื่อนไขข้อจำกัดในการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) ให้ยั่งยืนต่อไป

แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาสินค้าเกษตร (Agriculture Product) และภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีปัจจัย 4 ด้าน ที่เสริมหนุนและควบคู่กันไปในันคือ ระบบมาตรฐาน (Standard system) ระบบตลาด (Marketing system) ความเป็นมาตรฐานของธุรกิจชุมชน (Business Communities) และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นความท้าทาย (Challenge) ของภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ ที่จะพัฒนาตนเองไปสู่การแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

ภาพที่ 3.2 กรอบแนวคิดแผนงานวิจัย (3ปี)

จากภาพที่ 3.2 แสดงกรอบแนวคิดแผนงานวิจัยโครงการย่อยที่ 9 การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีกระบวนการ 13 ขั้นตอนดังนี้

- (1) ตรวจสอบเอกสาร
- (2) วางแผนคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการระดับจังหวัด ได้แก่
- (3) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อออกแบบการบริหารโครงการ
- (4) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อชี้แจงกลุ่มเป้าหมาย 25 อำเภอ และกำหนดแนวทางการสำรวจ
- (5) วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนทั้งภายใน (บริบท, โครงสร้าง, กลยุทธ์, เงื่อนไข/ข้อจำกัด, ปัจจัยเกื้อหนุน, องค์ความรู้/ภูมิปัญญา) และภายนอก (ข้อมูลสถิติ, แนวโน้ม demand ของกลุ่มประเทศในอาเซียน, การสำรวจเชิงสังเกตการณ์, กลยุทธ์ของประเทศคู่แข่ง)
- (6) การสรุปแนวทางการพัฒนา การเสริมหนุนและการฝึกอบรมเพื่อนำไปสู่ปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพ “การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน”
- (7) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 1
- (8) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รายงานผลการประเมินวิเคราะห์ ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จและเสนอเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ
- (9) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 2
- (10) แปลงแผนสู่การปฏิบัติ (ปีที่ 2) (50 ชุมชน)
- (11) ประเมินผล System analysis ครั้งที่ 3
- (12) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความสำเร็จของการพัฒนาโครงการวิจัย ปีที่ 2 ด้นแบบการปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพของชุมชนระดับอำเภอด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน และขยายผลสู่ปีที่ 3 โดยมีการถอดบทเรียน จัดทำตัวชี้วัด และการวิเคราะห์การเพิ่มศักยภาพด้าน “การวิจัยเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจการเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์สู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” พร้อมทั้งประเมินผล System analysis ทั้ง 3 ครั้ง
- (13) สรุปทำรายงานและขยายผล Best Practice เพื่อขยายผลงานวิจัยสู่นโยบายระดับจังหวัดเพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ด้านการวิจัยและพัฒนาศักยภาพภาคการเกษตรของชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ อย่างสร้างสรรค์ เพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (100 ชุมชน)

3.4 การวิเคราะห์และประเมินผล

(1) ใช้การวิเคราะห์และประเมินผลเชิงระบบ System analysis ประกอบด้วย

Input ปัจจัยนำเข้าได้แก่ กลุ่มเป้าหมายของโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน รวมถึงนักวิจัยที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด

Process ได้แก่ กระบวนการต่าง ๆ ในแต่ละกิจกรรม

Output ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาการตลาดสินค้าเกษตรของชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีศักยภาพการแข่งขันในอาเซียน ตามตัวชี้วัดของแบบจำลอง Diamond Model ของ Philips Porter

(2) การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทชุมชน และบริบทกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตสินค้าเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 2 ชนิด ได้แก่ (1) ลำไย และ (2) ปลูกกล้วย ด้วยการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้ทราบปัจจัยที่ส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม (จุดแข็งและโอกาส) กับปัจจัยที่ไม่ส่งเสริมศักยภาพของชุมชน (จุดอ่อนและอุปสรรค)

(3) การอภิปรายผล ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงพรรณนา